

DR. PHD REMENYIK BULCSÚ*–DR. PHD. BUJDOSÓ ZOLTÁN:**

Eurorégiók szerepe a határ menti turisztikai együttműködésben

Abstract

The Euroregion indicates such geographical areas, which include the areas of two or more countries. They agreed in the fact, that they coordinate their activities in the interest of the development of the borderlands (Süli-Zakar 1998). So this is an area in which different kinds of cooperations exist between two or more states and local governments. These are mainly interregional, transnational, economical, social or cultural cooperations (Éger 2000). The most important tasks of the Euroregion are to help the coordination between the border areas, to support enterprises, to reduce migrational limits and to organize transport connections. Apart from these, a number of social, economical (e.g. police or criminal cooperation) activities can happen between borders (Mátyás 2008). Compared to our region, the length of our borders is large and the main part of our inhabitants live in frontier areas, since fourteen of our counties border with the neighbouring countries (Rechnitzer 1999).

1. Bevezetés

A regionális fejlődésnél abból indulunk ki, hogy a Kárpát-medencét regionális egységekre tagoló évszázados fejlődési folyamatok nem zajlottak le, másfelől viszont a Kárpát-medence egysége megkérdőjelezhetetlen (Tóth 1998). Különösen igaz ez a turisztikai régiókra vonatkoztatva, hiszen a természeti és a kulturális erőforrások koncentráltan jelennek meg a határaink közelében, azonban kiaknázásuk területén még jelentős elmaradások tapasztalhatók. A természeti erőforrások között sok különleges (uniquális) képződmény található a határainknál. Ezek egy része már világörökségi címet is nyert (Aggteleki-karszt, Fertő–Neusiedlersée kultúrtáj), a többi nemzetközi egyezmények (Ramsari egyezmény) védelme alatt áll (Dráva, Ipoly és a Duna határ menti szakasza) és közülük egyes területek jó eséllyel pályázhatnának a világörökségi címre. A közös kulturális erőforrások hasznosítása még kezdeti stádiumban van, annak ellenére, hogy az egyes testvérvárosok és megyék között a kétoldali kapcsolatokban nagy szerepet játszanak.

A határ menti turizmus fejlődése a rendszerváltozástól gyors növekedésnek indult, az addig elzárt határ menti városok egyre több turistát fogadtak és látványos fejlődésnek indultak. Magyarország 2004-es Európai Unió csatlakozásával új fejlesztési lehetőségekhez jutottak a határ menti területek és az euroregionális együttműködések. 2007 januárjától a schengeni határok már Magyarország keleti és déli határainál húzódnak, az északi és a nyugati határaink megszűntek (Szlovákia, Ausztria és Szlovénia viszonylatában). 2011-től Románia tagja lesz a schengeni övezetnek és a keleti határaink is eltűnnek (az ukrán-magyar határ kivételével). A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint (az utóbbi 3 évet vizsgálva) a szomszédos országokból érkező turistáknál az 1 napra látogatók száma Románia és Szlovákia viszonylatában növekedett, a több napra érkezők számánál (Szlovénia kivételével) mindenhol csökkenést lehet kimutatni (KSH 2008). Ha a turisztikai céllal érkezők számát vizsgáljuk, akkor kimutatható, hogy az egy napra látogatók legtöbbször Auszt-

* Főiskolai docens – Károly Róbert Főiskola Turizmus és Területfejlesztési Tanszék.

** Főiskolai docens – Károly Róbert Főiskola Turizmus és Területfejlesztési Tanszék.

riából és Szlovákiából jöttek, a több napra látogatók a legnagyobb számban Ausztriából és Romániából érkeztek (KSH 2008). Az adatok azt mutatják számunkra, hogy a határ menti turizmust érdemes fejleszteni, mert a szomszédos országokból jelentős számú turista érkezik hozzánk (Szlovákiából, Romániából, Ausztriából). A határ menti idegenforgalmi fejlesztések területén további lehetőség nyílna a volt jugoszláv tagállamokból érkező turisták számának növelésére (minimális számú turista érkezik hozzánk Szlovéniából, Horvátországból, Szerbiából), ehhez azonban megfelelő programkínálattal és marketingtevékenységgel kellene rendelkezünk.

2. Együttműködés a horvát–magyar határ mentén

A magyar–horvát határnál kialakuló határ menti turizmust hátrányosan érintette a Balkán-háború kirobbanása, amely negatív hatással volt a déli megyéink idegenforgalmára is. A közös területfejlesztési elképzeléseket segíti, hogy 2011-től Horvátország is az Európai Unió részévé válik és a 2009-es évtől kezdődően együtt pályázhatunk az uniós pénzekre. A turizmus területén ez azt jelenti, hogy ökoturisztikai paradicsom jön létre a Dráva és a Mura folyók mentén (Aubert 2007).

A közös fejlesztésekhez egy jól működő Dráva–Mura Régióra lenne szükség, amelyet a közös turizmuspolitika mellett a társadalmi-gazdasági kohézió tart össze, de fontos szerepet kap a tartós együttlét, a hagyományok, a kialakult közös értékrend, a közös identitástudat és a közös intézményhálózat is. A Dráva-tengely mentén összekapcsolódnak a folyó menti Európai Unió országok és létrehozhatunk egy olyan régiót, amely régió mindig is adott volt Graz–Ljubljana–Zágráb–Eszék–Pécs–Nagykanizsa között. Az infrastrukturális beruházások a térségben gyorsan haladnak, az új egységes régió része lesz egy olyan stratégiai összeurópai irány, amely a fejlett észak-olaszországi iparvidéket kapcsolja össze Kelet-Európával. A régió megalakulása után a régió legdinamikusabban fejlődő részei a Dráva és a Mura mellett lévő Lenti, Letenye és Nagykanizsa kistérségei, Szlovéniában a muraközi és murántúli, Horvátországban a csáktornyai zsupánság területei lesznek. A gazdasági növekedés infrastrukturális beruházásokkal jár, ide futnak össze a gyorsforgalmi utak. A másik összeurópai, stratégiai irány a Balti tengert köti össze az adriai kikötőkkel. Ugyanis a Dráva–Mura Régió hátszögét az adriai kikötők és a balkáni kapcsolatok jelentik Bosznia-Hercegovina, Szerbia, Koszovó és Montenegró felé. Az Európai Unió fejlesztési tervei között szerepel a TEM-nek nevezett hálózat kiépítése a Balkán felé. A Budapest–Pécs–Eszék–Szarajevó–Ploče összetett közlekedési folyosót, az 1997-es Helsinkinél értekezleten V/C jelzéssel európai korridorként jelölték ki. Magába foglalja a közúti a vasúti és a folyami közlekedés fejlesztését is, ehhez a beruházáshoz tartozik a Ljubljana–Zágráb–Belgrád autópálya felújítása is. A Dráva–Mura Régió fontos szerepet játszik a Bosznia-Hercegovina, Szerbia, Koszovó és Montenegró uniós csatlakozásában.

A Dráva menti területek hasznosítási lehetőségei kiaknázatlanok, a természeti és kulturális értékei ismeretlenek az emberek előtt. A „Zöld-folyosó” megóvásáért hivatott Ős-Dráva Program, egy komplex területfejlesztési terv (Dávid–Rátz–Jancsik 2007). A program céljai tulajdonképpen a munkahelyteremtés, az infrastrukturális- és vidékfejlesztés és a gazdaságilag elmaradott terület felzárkóztatása. A turisztikai fejlesztésekben a szomszédos országok is érdekelték, Ausztriában és Szlovéniában már nagy hagyományai vannak a Dráva menti turizmusnak, a vízerőműveknél létrejött tározók kedvelt kirándulóterületek mindkét országban. Mariborban híressé vált a tradicionális Lenti Fesztivál, amely évről-évre nagyobb hírnévre tesz szert külföldön is, mint jelentős vízi turisztikai attrakció (a magyarországi Dráva szakaszon a kenuutúrákra van nagy kereslet). Horvátország Európai

Uniós csatlakozásának közeledtével, és a határok megszűnésével mindenki szabadon látogathatja majd a „Zöld-paradicsomot”. Érdemes, hiszen a terület európai viszonylatban is páratlan, teljes szépségében és gazdagságában szolgálja a természet védelmét és egyúttal a kikapcsolódást is. 2002-től a Duna–Dráva Nemzeti Park és a megyei önkormányzatok a Kopácsi-rét Természetvédelmi Parkkal közösen ökoturisztikai fejlesztésekbe kezdtek a folyó menti területeken. A magyar oldalon 2008-ban zárták le a projektet és ökoturisztikai attrakciók sora épült a Dráva menti településeken (látogatóközpontok, tanösvények) (www.dravamedence.hu). A horvát oldalon is több kezdeményezés indult az ökoturisztikai attrakciók kiépítésére a Kopácsi Réten és a Papuk Természeti Parkban. Azonban ökoturizmus szempontjából még kiaknázatlan területnek számít a repási (Repaš) vadászterület, a Crni Jarci erdőrezervátum, a jegeniši fürdőhely, a Mura és a Dráva torkolata, a Križnica, Jelkuš, Šironski otok természetvédelmi területek, valamint a Vir nevű mocsárvilág. Indokolt lenne a Dráva menti területek összefüggő védett területté nyilvánítása, ugyanis jelenleg a területek különböző szintű védettséget élveznek. Továbbá jelentős előrelépésnek számít a szerb–horvát–magyar összefogással létrejött Duna–Dráva Ökotáj tervezett kiépítése. A „Zöld-tengely” tovább terjeszkedhetne a Duna mentén Gemencig és fontos területekkel bővíthetne a Vajdaságban is (Apatin, Monostorszeg).

3. Esettanulmány: a Hajdú-Bihar–Bihar Eurorégió

A Hajdú-Bihar–Bihar Eurorégiót alkotó két megye természetföldrajzi és térszerkezeti szempontból is eltérő képet mutat. A magyar–román határtérségben az elmúlt években lefolytatott empirikus vizsgálatok alapján a határ menti kapcsolatok között a gazdasági együttműködések folyamatosan növekvő volumenük ellenére még mindig jóval kisebb arányt képviselnek, mint a protokolláris jellegű kapcsolatok, a Hajdú-Bihar–Bihar Eurorégióban a történelmi tradíciók alapján mégis komoly esély van azok revitalizációjára (Bagdi–Demeter 2005). A történelmi Magyarországon belül ez a terület funkcionális gazdasági egységet képezett, és kihasználta a Királyi Magyarország és Erdély közötti kereskedelmi útvonalak áthaladását. A Hajdú-Bihar–Bihar Eurorégió gazdasági tekintetben tehát mind a múltban, mind napjainkban számos hasonló adottsággal, ebből következően közös gondokkal küszködik (MTA RKK 2006).

3.1. A Hajdú-Bihar–Bihar Eurorégió turizmusa

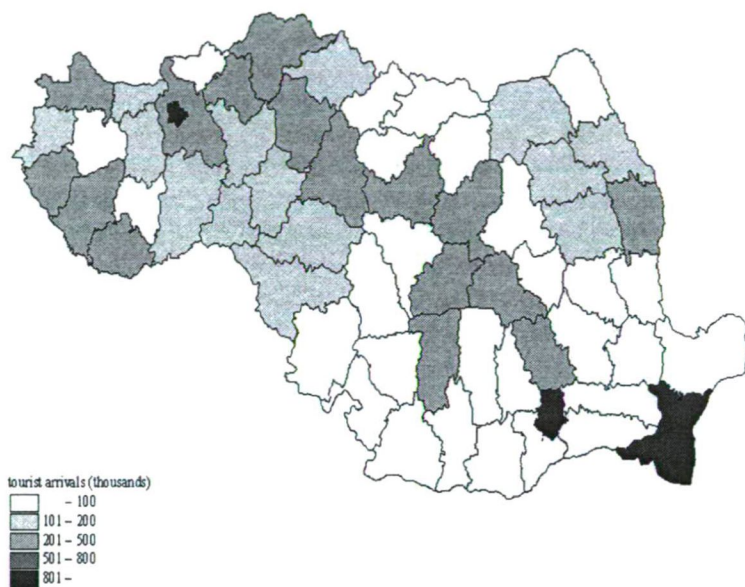
A 2007-es adatok alapján mindkét megye fontos szerepet játszik országa turizmusában. A térség összességében kedvezőtlen gazdasági szerkezetét és több szempontból hátrányos helyzetét, illetve a rendelkezésre álló természeti és egyéb értékeket-adottságokat figyelembe véve érthető a kiemelt figyelem. Hajdú-Bihar megyében az idegenforgalom statisztikai mutatói alapján egyértelműen meghatározó szerepe a van a Debrecen–Hajdúszoboszló–Hortobágy háromszögnek, miközben a határ menti területek sokkal gyengébb eredményeket tudtak eddig felmutatni.

Bihar megyében kiemelt kérdésként kezelik a Bihar hegység turisztikai értékeinek kiaknázását, azon belül is előtérbe helyezték Biharfüred síparadicsommá fejlesztését.

A két ország turizmusára az utóbbi időben a turistaérkezések magas, a bevételek alacsony száma jellemző. Mindkét megye ötödik helyen áll a kereskedelmi szálláshelyek száma alapján

Turistaérkezések alapján Hajdú-Bihar megye a 6., Bihar megye a 9. helyen állt. A kereskedelmi szálláshelyek kapacitás kihasználtságát tekintve mindkét megye az ötödik pozíciót foglalta el. A szállásférőhelyek elhelyezkedése mindkét megyében igen erő területi koncentrációt mutat, s jellemző, hogy első helyet egyik esetben sem a megyeszékhely fog-

lalja el. Hajdú-Biharban Hajdúszoboszló és Debrecen kiemelkedő szereppel rendelkezik, amelyeket a Tisza és a Hortobágy turisztikai vonzerejének köszönhetően Tiszacsege és Hortobágy község követ. Bihar megyében a Nagyvárdal szomszédos Sinmartiné a vezető szerep a település területén található Félixfürdő és Május 1. fürdő révén, a második helyet elfoglaló Nagyvárad már csak alig több mint 10%-át éri el Sinmartin szállásférőhely számának. A hegyvidéki térségben több olyan település is található, ahol a férőhelyek száma meghaladja az ötvenet, közülük is kiemelkedik Bulz község (MTA RKK 2007)

1. ábra. Turistaérkezések száma a vizsgált területen
(Forrás: Központi Statisztikai Hivatal 2007)

3.2. Fejlesztési lehetőségek a Hajdú-Bihar-Bihar Eurorégióban

Az egészségturizmusban, azon belül is a gyógy-, fitness- és wellnesturizmusban rejlő lehetőségek egyre nagyobbak. A hivatásturizmus elsősorban a nagyvárosok, Nagyvárad és Debrecen életében jelentős szerepet tölthet be (Mező 2003). Egyre több hazai és külföldi, multinacionális cég választ stabil kelet-közép-európai bázist további terjeszkedése számára (Husztí-Tenk 2009). Mindkét város földrajzi fekvéséből adódóan igen kedvező helyzetben van, geopolitikai helyzete (transzferzóna) kitűnő. A tárgyi és szellemi kultúra részeként szerepelnek a különböző gasztronómiai érdekességek, tájjellegű ételek, italok, receptek (Michalkó 2006). A vizitourizmus feltételei ha nem is eszményiek, de megvannak az Eurorégióban (Radics 2008):. Az ökoturizmus szempontjából kiemelkedő a Világörökség részét képező Hortobágy területe. Szintén szerepet kap az ökoturizmus a Tisza-tó turisztikai fejlesztési koncepciójában, Egyek település központtal. Biharban az ökoturizmus számára három terület kialakítása látszik célszerűnek: a Bihar-hegység Vaskohsziklás központtal, a Király-erdő Belényes központtal és a Réz-hegység Élesd központtal. Problémát jelent ugyanakkor, hogy ehhez semmiféle feltétel nem áll még rendelkezésre (Kiss-Benkhard-Dávid 2007).

Irodalomjegyzék

- A Hajdú-Bihar–Bihar Eurorégió helyzetfeltáró tanulmánya. MTA RKK, 2006, 73 p.
- A Hajdú-Bihar–Bihar Eurorégió turisztikai fejlesztési koncepciója és programja. HBKIK, 2004, 135 p.
- Aubert (2007): A térségi turizmuskutatás és tervezés módszerei, eredményei. Pécs, 391 p.
- Bagdi–Demeter (2005): Nyelvhatárváltozás, Asszimilációs Helyzetek És A Statisztika Megbízhatósága Zemplén Megye Példáján. In: Tisicum XIV. – A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Évkönyve, pp. 359–383.
- Baranyi (2005): A határmentiség dimenziói Magyarországon. Dialog-Campus. Pécs, 2005, 318 p.
- Czimre (2005): Az Eurorégiók szerepe a határon átnyúló kapcsolatok erősítésében In: Süli-Zakar I.: A terület és településfejlesztés alapjai. Dialog-Campus Kiadó, Pécs–Budapest.
- Dávid–Rátz–Jancsik (2007): Turisztikai erőforrások. Budapest, 397. p.
- Druva–Druvaskalne–Slara (2007): Sustainable tourism development: Lake Burtnieks as destination or part of tourism activities in Latvia In: (ed.: Németh-Dávid): Handbook of Lakes and reservoirs. Gyöngyös, pp. 46–56.
- Éger (2000): Regionalizmus, határok és kisebbségek Kelet-Közép-Európában. Osiris Kiadó. Budapest, 187 p.
- Husztí–Tenk (2009): Szervezetek és kapcsolatok a fejlesztésekben In: (szerk: Süli-Zakar I.): Bevezetés a terület és településfejlesztésbe. Dialog Campus Kiadó. Pécs–Budapest, 240 p.
- Kajati (2003): A nemzetközi villamosenergia-forgalom az UCTE-rendszerben, különös tekintettel a CENTREL-országok határai mentén. In: szerk: Süli-Zakar I.: Határok és határmentiség az átalakuló Közép-Európában. Debrecen, pp. 344–353.
- Kiss–Benkhard–Dávid (2007): A földtudományi értékek, a természetvédelem és az ökoturizmus kapcsolata a Mátrában. Folia Historico Naturalia Musei Matraensis 31. (A Mátra Múzeum Természetrাজi Közleményei 31.). Gyöngyös, pp. 189–195.
- Kovács (2008): Regionális tervezés és programozás az Észak-alföldi Régióban In: (szerk.) Süli-Zakar I.: Határok és határmentiség az átalakuló Közép-Európában. Debrecen, pp. 140–153.
- Mátyás (2008): Police collaboration of Hungarian and Romanian counties on the frontier In: (szerk.): Süli-Zakar I.: Neighbours and Partners. Debrecen, pp. 154–164.
- Michalkó (2006): A bevásárlóturizmus Magyarországon. In: Aubert A. (szerk.) Magyarország idegenforgalma. Cartographia. Budapest, 140 p.
- Mező F. (2003): Debrecen, a keleti transzferzóna kapuvárosa In: szerk: Süli-Zakar I.: Határok és határmentiség az átalakuló Közép-Európában. Debrecen, pp. 121–140.
- Patkós–Dávid (2003): Turizmus és európai identitás Schengen után In: szerk.: Süli-Zakar I.: Határok és határmentiség az átalakuló Közép-Európában. Debrecen, pp. 302–317.
- Radics (2008): Tourist-territorial development program int he Hungarian-Ukrainian border In: (ed.: Süli-Zakar I.: Neighbours and partners). Debrecen, pp. 333–345.
- Rechnitzer (1999): Határ menti együttműködések Európában és Magyarországon. Az osztrák–magyar határ menti együttműködés a kilencvenes években. In: Elválaszt és összeköt – a határ (szerk.: Rechnitzer). MTA Regionális Kutatások Központja. Pécs–Győr, pp. 9–72, ill. pp. 73–127.
- Süli-Zakar (1997) A Kárpátok Eurorégió szerepe a határon átnyúló kapcsolatok erősítésében – Comitatus. Budapest, pp. 30–43.
- Tóth (1998): Általános Társadalomföldrajz I. Dialóg Campus. Budapest, 448 p.